

УДК 94(476)

**КЛАСІФІКАЦЫЯ БЕЛАРУСКІХ ПАЛІТЫЧНЫХ АРГАНІЗАЦЫЙ
У ЗАХОДНЯЙ БЕЛАРУСІ Ё МІЖВАЕННЫ ПЕРЫЯД**

А. С. Горны, канд. гіст. навук, дацэнт, ГрДУ імя Янкі Купалы
Навуковы кіраўнік – А. А. Каваленя, доктар гіст. навук, прафесар

Рэзюмэ – на аснове аналізу гістарычных крыніц і здабыткаў гістарыяграфіі разглядаецца праблема класіфікацыі беларускіх палітычных арганізацый у міжваеннай Заходняй Беларусі. Аўтар распрацаваў уласную класіфікацыю, у якой вылучыў тры плыні беларускага руху ў Заходняй Беларусі.

Resume – based on the analysis of historical sources and achievements of historiography, raises the issue of classification of Belarusian political organizations in interwar Western Belarus. The author developed his own classification, in which he singled out three currents of the Belarusian movement in Western Belarus.

Уводзіны. Беларускі нацыянальны рух у Заходняй Беларусі ў міжваенны перыяд, на першы погляд, з’яўляецца дастаткова распрацаванай тэмай айчыннай гісторыі. Аднак тэарэтычныя аспекты гэтай навуковай праблемы, нягледзячы на салідную гістарыяграфію, ігнараваліся многімі даследчыкамі, што прывяло да сур’эзнай лакуны ў комплексным падыходзе да вывучэння беларускага руху. Тэарэтычная і метадалагічная база даследаванняў у гэтым накірунку па-ранейшаму з’яўляецца дастаткова сціплай, і, у першую чаргу, у ёй адсутнічае ґрунтоўна распрацаваная класіфікацыя беларускіх палітычных арганізацый міжваеннай Заходняй Беларусі [1, с. 206].

Асноўная частка. На аснове аналізу палітычных праграм розных беларускіх арганізацый і гістарыяграфічных здабыткаў аўтарам была распрацавана класіфікацыя беларускіх палітычных структур міжваеннай Заходняй Беларусі, якая абапіраецца як на ідэалагічныя ўстаноўкі, так і на погляды той ці іншай арганізацыі на далейшае дзяржаўнае ўладкаванне беларускіх земляў з улікам знешнепалітычнага фактару. У адпаведнасці з вышэй адзначанымі крытэрыямі беларускі нацыянальны рух у Заходняй Беларусі ў міжваенны перыяд можна падзяліць на тры плыні: *нацыянальна-дэмакратычная, леварадыкальная, паланафільская*. Вызначым асаблівасці кожнай з гэтых плыняў.

Да *нацыянальна-дэмакратычнай* плыні можна аднесці такія беларускія палітычныя структуры Заходняй Беларусі, як Беларуская хрысціянская дэмакратыя (БХД), Беларускі сялянскі саюз (БСС), Праваслаўнае беларускае дэмакратычнае аб’яднанне (ПБДА). Асаблівасцю гэтай плыні было тое, што ўсе гэтыя арганізацыі дамагаліся аб’яднання

беларускіх земляў і стварэння незалежнай беларускай дзяржавы па ўзоры тагачасных еўрапейскіх рэспублік. Важнай рысай нацыянальна-дэмакратычнай плыні была адмова ад рэвалюцыйных метадаў барацьбы. Яе прадстаўнікі не прызнавалі класовай тэорыі і марксісцкіх поглядаў на грамадства і імкнуліся ажыццяўляць сваю дзейнасць парламенцкімі, эвалюцыйнымі і арганізацыйна-выхаваўчымі сродкамі.

Леварадыкальная плынь з'яўлялася адной з масавых і добра арганізаваных плыняў беларускага палітычнага жыцця ў міжваеннай Заходняй Беларусі. Яна сумяшчала як легальныя, так і нелегальныя формы палітычнай барацьбы. Да яе адносіліся такія палітычныя структуры, як Беларуска-сацыялістаў-рэвалюцыянераў (БПСР), Беларуска-рэвалюцыйная арганізацыя (БРА), Камуністычная партыя Заходняй Беларусі, беларускі пасольскі клуб «Змаганне», Беларуска-сялянска-работніцкая грамада. Галоўным вызначальным аtryбутам дадзенай плыні з'яўлялася жаданне змяніць грамадскі і эканамічны лад радыкальнымі ці рэвалюцыйнымі сродкамі [2, с. 69]. Прадстаўнікі леварадыкальнай плыні выступалі за самавызначэнне Заходняй Беларусі і яе далучэнне да БССР, што адпаведна падкрэслівала іх знешнепалітычную арыентацыю.

Прадстаўнікі *паланафільскай плыні* беларускага нацыянальнага руху ў міжваеннай Заходняй Беларусі адстойвалі ідэю супрацоўніцтва з інстытутамі польскай дзяржавы дзеля дасягнення нацыянальна-культурных і палітычных саступак для беларускага народа, нават за кошт адмовы ад ідэі незалежнасці Беларусі, што было адлюстравана ў іх праграмных дакументах. Да паланафільскіх можна аднесці наступныя беларускія палітычныя структуры ў міжваеннай Польшчы: Краевая сувязь, Арганізацыя беларускіх беспартыйных актывістаў, Цэнтральны камітэт па беларускіх справах, Часовая беларуская рада, Беларуска-радыкальная народная партыя Ф. Умястоўскага, група Луцкевіча-Астроўскага (т. зв. «беларуская санацыя»).

Заклучэнне. Такім чынам, беларускія палітычныя арганізацыі ў міжваеннай Заходняй Беларусі можна падзяліць на тры асобныя плыні. Кожная з гэтых плыняў мела асаблівасці сваёй палітычнай праграмы, ідэалагічных устаноў, знешнепалітычнай арыентацыі і разумення геапалітычнай будучыні беларускіх земляў. Дадзеная класіфікацыя, аднак, не з'яўляецца канчатковым варыянтам падзелу беларускіх палітычных арганізацый і, безумоўна, патрабуе навуковага абмеркавання і магчымага ўдакладнення.

ЛІТАРАТУРА

1. Савіч, А. А. Нацыянальна-вызваленчы рух у Заходняй Беларусі (1921–1939 гады): гістарыяграфія праблемы / А. А. Савіч. – Брэст: БрДУ, 2012. – 288 с.
2. Революционный путь Компартии Западной Белоруссии (1921–1939 гг.) / под ред. А. Н. Мацко, В. Е. Самутина. – Минск: Беларусь, 1966. – 420 с.